

ктивніших і привабливих продуктів, при цьому не понижуючих прибутковість банків; активний розвиток кредитування під заставу нерухомості (землі); кредитування котеджів; активний розвиток іпотечних програм у регіонах, де спостерігається розвиток ринку нерухомості (Дніпропетровськ, Донецьк, Харків, Львів). Розвитку іпотечного кредитування сприятиме також формування ринку землі та приміської нерухомості.

1. Ван-Хуз Д., Миллер Р. Современные деньги и банковское дело. – М.: ИНФРА – М, 2000. – 856 с.
2. Кручок С.І. Іпотечне кредитування: європейська практика та перспективи розвитку в Україні. – К.: Всесвіт, 2003. – 207 с.
3. Луців Б.І. Банківська діяльність у сфері інвестицій. – Тернопіль: Економічна думка, 2001. – 320 с.
4. Любунь О.С. Іпотечне кредитування: теоретичні основи іпотеки, інструменти і моделі фінансування та рефінансування житлового будівництва. – К.: Європ. ун-т, 2006. – 299 с.
5. Пересада А.А., Майорова Т.В. Інвестиційне кредитування. – К.: КНЕУ, 2002. – 271 с.
6. Гриньков Д. Вынужденная посадка // Бизнес. – 2008. – №9. – С.42-46.
7. Грималюк М. Недвижимость Карпат: прекрасные инвестиционные перспективы. – 2008 // <http://realty.rbc.ua>.
8. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова Правління Національного банку України №368 від 28 серпня 2001 р. // <http://www.bank.gov.ua>.
9. Про внесення змін до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова Правління Національного банку України №458 від 17 грудня 2007 р. // <http://www.bank.gov.ua>.
10. Про іпотечні облігації: Закон України №3273-IV від 22 грудня 2005 р. // <http://www.bank.gov.ua>.
11. Основы банковской деятельности (Банковское дело) / Под ред. К.Р.Тагирбекова. – М.: Изд. дом "ИНФРА - М", Изд. "Весь мир", 2001. – 720 с.
12. Гриньков Д. На честном слове // Бизнес. – 2008. – №9. – С.40.
13. Савич В.І. Іпотечне кредитування в Україні: суперечності та тенденції розвитку. – Івано-Франківськ: Ін-т менеджменту та економіки "Галицька академія", 2006. – 552 с.

Отримано 08.07.2008

УДК 657.222

А.В.ДМИТРЕНКО, канд. екон. наук

Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ЯК ОСНОВА ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ

Розглядається питання законодавчого регулювання спільної діяльності без створення юридичної особи та діяльності спільних підприємств. Велика увага приділена сутності спільного підприємства з метою узгодження правових норм здійснення спільної

господарської діяльності з положеннями стандартів бухгалтерського обліку для удосконалення організації та методики облікового процесу спільної підприємницької діяльності. В результаті дослідження запропоновано вид підприємства та уточнено визначення «спільне підприємство».

Важливе значення для розвитку економіки України має діяльність спільних підприємств, а саме тих, які мають залучення іноземних інвестицій. В останніх актуальним є використання таких механізмів, які передбачають залучення іноземного капіталу в значних обсягах. За теорією цивільного права спільна діяльність в широкому розумінні може здійснюватись у двох формах з виникненням при цьому двох видів зобов'язань. По-перше, учасники можуть обрати організаційно-правову форму здійснення спільної діяльності без створення юридичної особи. В цьому разі відносини, що виникають між учасниками, оформляються договором про спільну діяльність. По-друге, спільна діяльність учасників може бути спрямована на співробітництво в межах самостійного суб'єкта права – юридичної особи. В цьому разі між учасниками укладається засновницький договір, який не тільки регулює їх спільну діяльність, а й визначає правовий статус створеної ними з цією метою юридичної особи.

Сьогодні постає проблемним питанням неузгодженості чинного законодавства України положенням бухгалтерського обліку щодо здійснення спільної діяльності в Україні.

Вирішенням даної проблеми займалися багато науковців, бухгалтерів-практиків, аудиторів, юристів, а саме: В.В.Резнікова, І.Даниленко, Т.В.Перехрест, Б.Ф.Усач [1-4] та ін.

Враховуючи зміни до законодавчо-нормативних актів, що регулюють спільну діяльність в Україні, та дослідження фахівців з даного питання, ще й досі залишається невідповідність правових норм положенням бухгалтерського обліку з питання сутності спільного підприємства, спільної діяльності без створення юридичної особи, які є основою організації обліку операцій з спільної діяльності та її розкриття у фінансовій звітності.

Мета даної статті максимально наблизити положення Господарського кодексу України, Цивільного кодексу України, Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції» щодо видів підприємств, сутності спільної діяльності в Україні, сутності спільного підприємства з метою удосконалення ведення обліку спільної діяльності.

В Україні методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про операції з спільної діяльності та її розкриття у фінансовій звітності здійснюється з урахуванням норм Положення

(стандарту) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції», затвердженого наказом Мінфіну України від 26.04.2000 р. №91 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 17.05.2000 р. №284/4505 (далі – П(С)БО 12). У даному нормативному документі визначено суть понять «спільна діяльність» та «спільний контроль». *Спільна діяльність* – господарська діяльність зі створенням або без створення юридичної особи, яка є об'єктом спільного контролю двох або більше сторін відповідно до письмової угоди між ними. *Спільний контроль* – розподіл контролю за господарською діяльністю відповідно до угоди про ведення спільної діяльності. Пунктами 3, 11 та 21 П(С)БО 12 наводиться відповідно узагальнене поняття спільного підприємства: «*Контрольні учасники* – учасники спільної діяльності зі створенням юридичної особи (спільного підприємства), які здійснюють контроль за її діяльністю»; «Фінансові інвестиції в асоційовані і дочірні підприємства та в спільну діяльність зі створенням юридичної особи (спільного підприємства) на дату балансу відображаються за вартістю, що визначена за методом участі в капіталі, крім випадків, наведених у пунктах 17 і 22 Положення (стандарту) 12»; «Фінансові інвестиції у спільну діяльність із створенням юридичної особи (спільного підприємства) його учасниками обліковуються за методом участі в капіталі на останній день місяця, в якому вони стали контрольними, крім випадків, наведених у пункті 22 Положення (стандарту) 12» [8].

Отже, норми П(С)БО 12 підтверджують теорію цивільного права стосовно того, що ведення спільної господарської підприємницької діяльності здійснюється без створення юридичної особи та шляхом створення юридичної особи (спільного підприємства).

Звернувшись до положень Господарського кодексу України (глава 7, стаття 63) знаходимо такі види підприємств [5]. Залежно від форм власності, передбачених законом, в Україні можуть діяти підприємства таких видів: приватне підприємство, що діє на основі приватної власності громадян чи суб'єкта господарювання (юридичної особи); підприємство, що діє на основі колективної власності (підприємство колективної власності); комунальне підприємство, що діє на основі комунальної власності територіальної громади; державне підприємство, що діє на основі державної власності; підприємство, засноване на змішаній формі власності (на базі об'єднання майна різних форм власності). В Україні можуть діяти також інші види підприємств, передбачені законом. Якщо в статутному фонді підприємства іноземна інвестиція становить не менше 10%, воно визнається підприємством з іноземними інвестиціями [10]. Підприємство, в статутному фонді якого іноземна інвестиція становить 100%, вважається іноземним підприємством.

Залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного фонду в Україні діють підприємства унітарні та корпоративні. Корпоративне підприємство утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у тому числі через органи, що ними створюються, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства. Корпоративними є кооперативні підприємства, підприємства, що створюються у формі господарського товариства, а також інші підприємства, в тому числі засновані на приватній власності двох або більше осіб.

Таким чином, з вищерозглянутих видів підприємств можемо знайти тільки схожі за ознаками до спільних підприємств види – підприємство засноване на змішаній формі власності, підприємство з іноземними інвестиціями, корпоративне підприємство, але відсутній такий вид підприємств як «спільне підприємство».

Відповідно до Цивільного кодексу України (ст.1130) спостерігаємо таке твердження: «За договором про спільну діяльність сторони (учасники) зобов'язуються спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення певної мети, що не суперечить законодавству. Спільна діяльність може здійснюватися на основі об'єднання вкладів учасників (просте товариство) або без об'єднання вкладів учасників» [6].

Звернувшись до Закону УРСР від 27 березня 1991 р/ №887-ХІІ „Про підприємства в Українській РСР” відповідно до форм власності, встановлених Законом Української РСР «Про власність», визначав наступні види підприємств: індивідуальне підприємство, засноване на особистій власності фізичної особи та виключно її праці; сімейне підприємство, засноване на власності та праці громадян Української РСР – членів однієї сім'ї, які проживають разом; приватне підприємство, засноване на власності окремого громадянина Української РСР, з правом найняття робочої сили; колективне підприємство, засноване на власності трудового колективу підприємства, кооперативу, іншого статутного товариства, громадської та релігійної організації; державне комунальне підприємство, засноване на власності адміністративно-територіальних одиниць; державне підприємство, засноване на загальнодержавній (республіканській) власності; спільне підприємство, засноване на базі об'єднання майна різних власників (змішана форма власності). У числі засновників спільного підприємства відповідно до законодавства Української РСР могли бути юридичні особи та громадяни Української РСР, союзних республік, інших держав; підприєм-

ство, засноване на власності юридичних осіб і громадян союзних республік та інших держав [11].

Спільне підприємство як самостійний вид підприємств було включене із цього Закону відповідно до Закону України „Про внесення змін до Закону України „Про підприємства в Україні” від 4 лютого 1998 р. №72/98.

З прийняттям Господарського кодексу Закон України „Про підприємства в Україні” втратив чинність.

Таким чином, бачимо що спільне підприємство в Законі УРСР „Про підприємства в Українській РСР” це те ж саме що і підприємство, засноване на змішаній формі власності в Господарському кодексі України. Але, все ж таки, підприємство може бути створене як на основі різних форм власності в межах країни, так і засновниками можуть бути і нерезиденти. Тому, одночасно, ці два види підприємств є різними.

Деякою допомогою у вирішенні даного питання буде Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» (стаття 3) [7]. У даному законі суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в Україні є *спільні підприємства* за участю суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України.

Отже, це говорить про те, що в Україні спільними підприємствами є підприємства, які мають іноземний капітал. Але про підприємства з іноземними інвестиціями вже говорилося вище при розгляді положень Господарського кодексу України. Тому знову підходимо до розбіжностей у сутності поняття «спільного підприємства».

З діяльністю спільного підприємства можна ознайомитися, звернувшись до ст.1 Закону України «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків»: «спільне підприємство – підприємство, що створюється для виконання інвестиційних та інноваційних проектів, одним із засновників якого є технологічний парк, а іншими – резиденти чи нерезиденти, внесок яких до статутного фонду становить суму в національній валюті, еквівалентну не менше: для резидентів – 50000 дол.; для нерезидентів – 100000 дол.» [9].

Знову ж таки з'являється нове визначення терміну «спільне підприємство» без відображення його в інших нормативно-правових актах. Крім того дане визначення не включено до П(С)БО 12, який призначений для регулювання питань обліку спільної діяльності.

Таким чином, можна зробити наступні висновки:

1. Чітке визначення «спільне підприємство» надане тільки у Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність», що говорить про

підприємства, які засновані на участі іноземного учасника.

2. Господарський кодекс України не визначає такого виду підприємств, як «спільне підприємство». Але його можна ототожнити з підприємством, заснованим на змішаній формі власності (виходячи з положень Господарського кодексу України) та підприємством з іноземними інвестиціями (виходячи з положень Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»). Одночасно з цим спільне підприємство може і не мати учасника-іноземця. Тому, на нашу думку, слід в Господарському кодексі України зазначити окремий вид підприємства – спільне підприємство, що не суперечить нормі даного документа: «В Україні можуть діяти також інші види підприємств, передбачені законом».

3. З вищезазначеного пропонуємо наступне визначення спільного підприємства. Спільне підприємство – спільна діяльність зі створенням юридичної особи, що заснована на спільному капіталі двох і більше суб'єктів господарської діяльності України або/та іноземних суб'єктів господарської діяльності на основі корпоративних прав, на спільному управлінні та на спільному розподілі результатів і ризиків, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України.

4. Дане визначення необхідно зазначити і в Цивільному кодексі України, оскільки в даному документі взагалі нічого не сказано про спільні підприємства, а приділяється увага лише спільній діяльності без створення юридичної особи (ст. 1130).

5. В П(С)БО 12 поряд з визначенням «спільна діяльність» та «спільний контроль» доцільно помістити визначення «спільне підприємство», яке створюватиме основу для організації обліку діяльності такого підприємства.

6. Виходячи з визначення спільного підприємства, можна визначити такі види спільних підприємств: національні спільні підприємства, створені шляхом об'єднання майна різних власників; спільні підприємства, створені за участю іноземних суб'єктів; спільні підприємства, створені за участю технологічного парку та вітчизняних чи іноземних суб'єктів господарської діяльності. Така класифікація спільних підприємств дозволить узгодити нормативно-правові акти щодо здійснення спільної діяльності в Україні.

1.Резнікова В.В. Окремі питання правового регулювання бухгалтерського обліку та оподаткування спільної господарської діяльності в Україні // Науковий часопис «Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права». – 2004. – №3 (11). – С.131-136.

2.Даниленко І. Механізм залучення іноземних інвестицій. Спільна діяльність без створення юридичної особи за участю нерезидента // Юр. газета. – 2005. – №22. – С.7-12.

- 3.Перехрест Т.В. Юридична консультація // Юр. газета. – 2003. – №21. – С.9.
- 4.Усач Б.Ф. Аудит спільних підприємств // www. AUCTION.ua. Розділ «Книги».
- 5.Господарський кодекс України.
- 6.Цивільний кодекс України.
- 7.Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України №959-ХІІ. Затв. наказом Верховної Ради України від 16 квітня 1991 р.
- 8.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції». Затв. наказом Міністерством фінансів України від 26.04.2000 р. №91, зареєстр. у Міністерстві юстиції України 17.05.2000.р. за №284/4505 // Все про бухгалтерський облік. – 2001. – №18. – С.36-40.
- 9.Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України №991-ХІV. Затв. наказом Верховної ради України від 16 липня 1999 р.
- 10.Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора: Постанова Кабінету Міністрів України №112 від 30 січня 1997 р.
- 11.Про власність: Закон України №69-ХІІ. Затв. наказом Верховної Ради УРСР від 07 лютого 1991 р.

Отримано 02.07.2008

УДК 330.101

С.Б.ТИМОФІЄВА

Харківська національна академія міського господарства

ПРО ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Розглядаються деякі проблеми конкурентних начал, їх умови та принципи реалізації, зокрема підходи до визначення поняття „стратегічна конкурентоспроможність”, її рівнів.

Теорія конкурентоспроможності в сучасному її оформленні в досить умовному сенсі може бути визначена як самостійна галузь наукового знання із своїм об’єктом і предметом аналізу. Якщо дотримуватися поділу функцій економічної науки на позитивну і нормативну, за Дж.М.Кейнсом, то її можна визначити як один з варіантів нормативної теорії конкуренції [1].

Серед дослідників існує майже повна однастайність щодо правильності об’єкт-предметного оформлення і завдання теорії конкурентоспроможності, що запропоновано М.Портером. Він вважає, що концептуальну основу теорії конкурентоспроможності становлять три базових положення, згідно з якими об’єктом аналізу є „конкуренція в галузях економіки”; предметом дослідження виступають принципи діяльності в умовах конкуренції; завданням теорії конкурентоспроможності є „надання детального аналізу конкуренції, включаючи сегментацію ринків, диференціацію товарів, технологічні відмінності та ефект